

УДК 94 (477) «1943/1945»

СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРІОГРАФІЯ «ПОВСТАНСЬКИХ РЕСПУБЛІК» ЯК ОДНІЄЇ ІЗ ФОРМ УКРАЇНСЬКОГО ПОВСТАНСЬКОГО ЗАПІЛЛЯ (весна 1943 - початок 1945 рр.)

Василь Ухач

Тернопільський національний економічний університет
Україна, 46001, м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 46а
e-mail: vasil.uhach@mail.ru; v.uhach@ukr.net

В останні 10-15 років помітне зростання уваги вітчизняних істориків (спричинене не в останню чергу новітніми історіографічними віяннями – усна історія, історія повсякденності тощо, використанням сучасного методологічного інструментарію, міждисциплінарних, компаративістських підходів) до такої важливої наукової проблеми як організаційне оформлення та діяльність українського повстанського запілля як «структурного елементу цілісної системи національного руху Опору» [1, с. 7], поза сумніву унікальної системи забезпечення повстанською армією своїх дій [2, с. 5], якою не може похвалитися жоден інший з європейських національних рухів Опору.

У вітчизняній історіографії, фактично до 2006 р. не було жодного системного наукового дослідження, де б комплексно висвітлювалася діяльність українського повстанського запілля. Вважаємо, що у питанні дослідження повстанського запілля сучасною вітчизняною історіографією можна виділити два періоди: перший – 1991-2006 роки – характеризувався відсутністю системних досліджень, дефініційною невизначеністю, поліфонією наукових підходів до самого поняття «запілля» (науковцями для означення цього явища використовувалися поняття «підпілля», «тил» тощо); неопрацьованістю постановки та функціонування структурних елементів повстанського запілля.

Другий – 2006 – до сьогодні – цей етап характеризується виходом у 2006 р. у науковий світ першої в українській історіографії комплексної монографічної праці тернопільської дослідниці Галини Стародубець «Українське повстанське запілля (др. пол. 1943 – поч. 1946 рр.)». Уперше, на методологічному рівні, було чітко окреслено сутність дефініції «запілля» як важливого структурного елемента українського національно-визвольного руху, залучено значний масив архівних матеріалів, нарративних і документальних джерел. Це дозволило окреслити регіональні особливості

формування та діяльності повстанського запілля на північно-західних українських землях (далі – ПЗУЗ, тобто Волині та Поліссі) та у Галичині. У монографії проаналізовано специфіку діяльності ключових референтур українського повстанського запілля – господарської, суспільно-політичної, організаційно-мобілізаційної та військової, досліджено функціонування «повстанських республік», унікальних острівків самоорганізації українського населення з певним переліком ознак державності. Дослідницею з'ясовано основні суспільно-політичні чинники, які впливали на формування на теренах запілля морально-психологічного клімату. Повстанське запілля окреслено авторкою як цілісне історичне явище та визначено його роль і місце у системі характеристики суб'єктів українського національно-визвольного руху середини ХХ ст.

З-поміж когорти вітчизняних дослідників, які присвятили власні наукові праці проблемі українського повстанського запілля слід назвати і київського дослідника В. Ковальчука [3]. Водночас доводиться констатувати, що у переважній більшості наукових праць вітчизняних науковців спостерігається фрагментарність, компілятивна складова у висвітленні окремих сегментів заявленої наукової теми. Українське повстанське запілля у працях таких науковців як О. Ленартовича [4], Г. Папакіна [5], О. Стасюк [6], А. Сухих [7], С. Стельниковича [8], В. Ухача [9] розглядаються лише окремі аспекти у контексті обрахунків істориками наукових тем досліджень.

Метою наукової статті є стан вивчення сучасною вітчизняною історіографією утворення та функціонування «повстанських республік» як однієї із форм українського повстанського запілля у період весни 1943 – початку 1945 років.

При розкритті наукового питання становлення та функціонування українського повстанського запілля як важливого суб'єкта національного руху Опору другої половини 1943 – початку 1946 років не обійтися без пе-

ріодизації. У сучасній українській історіографії вдала спроба періодизувати українське повстанське запілля здійснена Г. Стародубець, яка виокремлює два періоди: «перший – серпень 1943 – початок 1944 років, локалізований в основному у волинській, північно-західній частині України; другий – початок 1944 – початок 1946 років більшою мірою стосується західноукраїнського, галицького регіону» [10, с. 338]. Якісна відмінність між ними зумовлюється не тільки переліком конкретних завдань, змістова складова яких була продиктована об'єктивною реальністю чинної військово-політичної ситуації, але й регіональною специфікою волинського та галичанського країв [1, с. 77].

Найбільш повно розкриває дефініцію запілля й обґрунтовує доцільність введення до наукового обігу цього терміна Г. Стародубець: «Запілля – це контрольована УПА територія, на якій вибудовувалася структурована система воєнно-господарського комплексу базисних і похідних функцій місцевого населення як суб'єктів українського повстанського руху. Ядром, керівною політичною силою запілля виступало підпілля, представлене організаційною сіткою ОУН(б)» [1, с. 47]. На думку дослідниці використання терміну запілля у науковому термінологічному апараті дослідження українського національно-визвольного руху дозволить розширити межі пізнання боротьби українських самостійницьких сил [1, с. 48] і виступить вагомим стимулом для дослідників для вивчення історії на макрорівні [10, с. 61], що видається вкрай важливим, одним із пріоритетних завдань української історіографії. Львівський дослідник українського визвольного руху Р. Забілий, розглядає запілля як «військово-господарський комплекс УПА, який, опираючись на прихильне цивільне населення, забезпечував економічні, кадрові та інформаційні потреби повстанського руху» [11, с. 92].

Вітчизняні історики роблять об'єктивний наголос, що територіальне окреслення повстанського запілля вповні перебувало у залежності від збройної спроможності УПА. Тому, як правило, умовно-адміністративні межі повстанського запілля збігалися з територією підконтрольною УПА. Керівництво фронтом і запіллям на Північно-західних українських землях, тобто всією військово-адміністративною діяльністю ОУН(СД), здійснювало Головне Командування (далі – ГК) УПА [12, с. 195], яке протягом другої половини 1943 р. «розглядало повстанське запілля як терито-

рію своєрідної української протодержави» [10, с. 338]. На думку Г. Стародубець саме оунівське бандерівське підпілля як «активна меншина» [13, с. 8] перебрало на себе обов'язок координувати діяльність УПА та запілля, «виступало ядром, рушійною силою запілля та, водночас, ідентифікувалося населенням з повстанською владою» [13, с. 8].

Вітчизняними істориками наголошується, що поява документа «Розпорядження про встановлення адміністрації на терені України» від 1 вересня 1943 року стало «своєрідною точкою відліку побудови (хай і на теоретичному рівні) нової конструкції влади» [14, с. 240], «встановленням адміністративної влади» [12, с. 196], «утворенням цивільної адміністрації на підконтрольній УПА території» [6]. Історики вказують на намагання керівництва українського визвольного руху «вибудувати єдину конструкцію – «народ» і «влада», надавши їй виразно національної сутності, що за їхнім задумом, з одного боку, сприяло б максимальній гармонізації інтересів народу і влади, а з другого – окреслило б перспективи загальносуспільної інтеграції, яка в одному зі своїх вимірів виступає як становлення політичної нації на засадах громадянства» [15, с. 36]. Як зазначає Г. Стародубець «...у другій половині 1943 року українська влада в особі ГК УПА в рамках повстанського запілля діяла як легітимна» [10, с. 339].

Однією з ефективних форм функціонування запілля від кінця 1943 і аж до 1945 років в основних епіцентрах повстанського руху [1, с. 77] виразно виділялась діяльність так званих «повстанських республік» [10, с. 339]. У сучасній українській історіографії у контексті дослідження повстанського запілля ця тема чи не найкраще опрацьована. Спостерігається певна поліфонія підходів науковців до їх назв: «повстанська республіка» (Г. Стародубець) [16], (В. Ухач) [9], «підпільна республіка» (Г. Папакін) [5], «наша республіка» (С. Лис) [17], «самостійна міні-державка» (Г. Квінто) [18], «повстанська республіка – твердиня УПА» (Н. Мизак) [19, с. 29].

Аналіз праць сучасних вітчизняних істориків дає підстави до низки узагальнюючих тез. По-перше, витоки становлення «повстанських республік» виходять з весни 1943 року з території Волині, а оскільки «республіки» виконували функції тилового забезпечення УПА, то є підстави «класифікувати їх як одні із форм повстанського запілля» [1, с. 77]. По-друге, специфічною рисою «підпільних республік» була «повна відсутність контролю

над ними з боку окупаційних органів влади» [16, с. 182]. По-третє, основною ознакою «повстанських республік» – твердинь УПА» [19, с. 29] була наявність (у межах певної території) своєрідного «суверенітету», що виявлялося у «безроздільному пануванні української влади у вигляді УПА» [9] та незалежності від зовнішніх чинників (зокрема німецької окупаційної влади) [13, с. 9]. По-четверте, попри недостатню опрацьованість сучасними істориками причин їх виникнення та функціонування [1, с. 77; 10], все ж таки можна виокремити щонайменше дві: перша пов'язана з необхідністю налагодження ефективної роботи усіх реферантур повстанського запілля; друга – пов'язана з нагальною потребою захисту місцевого населення від терору та визиску нацистських окупантів [16, с. 185]. «Повстанські республіки» розглядалися місцевим населенням як держава у державі й уособлювали собою українську владу, яка спроможна їх захистити. По-п'яте, будучи адміністративним центром регіонального повстанського запілля [13, с. 9], «підпільні республіки» окрім все ж ключової функції кожної з них – матеріально-технічної допомоги УПА [16, с. 182], намагалися проводити активну просвітницько-пропагандистську діяльність, що мало на меті залучити місцеве населення до національно-визвольної боротьби, підтримувати належний морально-психологічний клімат у запіллі. Як зазначає Г. Стародубець «наявність таких «острівців української влади» вселяла в українське населення віру у непереможність повстанської армії, підтримувала його моральний дух» [16, с. 184]. По-шосте, «повстанські республіки» часто «виконували роль координуючого центру військового, економічного, політичного життя цього регіону» [1, с. 86].

У працях вітчизняних істориків (О. Ленартовича, О. Никончука, І. Ольховського, С. Лиса, Г. Стародубець, С. Стельниковича, Р. Янкеля, В. Ухача) помітна активізація уваги до функціонування окремих повстанських республік. Так, ще навесні 1943 року на Волині, з ініціативи окремих загонів УПА, утворюється Колківська республіка, в якій, і прилеглих з Колками селами, розміщується штаб відомого командира Північної групи УПА Івана Литвинчука «Дубового» [1, с. 78], була встановлена українська адміністрація [20], діяв революційний суд. Колки на певний час стали місцем, де зосереджується провідний актив бандерівської ОУН та повстанської армії (зокрема на цих теренах знаходився штаб першого ко-

мандира УПА Д. Клячківського). У Колках розташовувалася чи не єдина в УПА військова школа кіннотників, школи артилеристів і мінерів, курси самооборонної, кінної розвідки та політосвіти [17]. У селі Рудня функціонувала старшинська школа [21, с. 33], а у селі Старосілля діяв видавничий осередок [17]. Як зазначають луцькі історики О. Никончук та О. Ленартович, у районі містечка було сконцентровано більше 3 тисяч повстанських воєнків [4]. Український Червоний Хрест (далі – УЧХ) організував санітарні курси, діяв польовий шпиталь.

У «нашій республіці», як її називали у народі, особливу увагу звертали на навчання та виховання дітей і молоді. У жовтні 1943 р. проведено вчительську конференцію за участю понад 80 учителів [17]. Історики (О. Ленартович, С. Лис, Г. Стародубець) у цілому у причинах ліквідації Колківської республіки німецькою окупаційною владою, називають, по-перше, прагнення ліквідувати антинімецькі збройні формування; по-друге, відновити контроль окупаційної адміністрації в окремих регіонах Волині [4]. Водночас, помітний різнобій у наукових публікаціях щодо дати остаточного знищення упівської «столиці»: О. Ленартович називає 1 листопада 1943 року [4], С. Лис – 4 листопада цього ж року [17], С. Стародубець, Г. Квінто, Р. Янкель – листопад 1943 року [1, с. 81]. Потребуватиме подальшої дослідницької праці і з'ясування втрат з боку німецьких та упівських військ, цивільного населення. Принагідно наголосимо, що ця проблема залишається актуальною для всіх «повстанських республік», що існували впродовж весни 1943 – літа 1945 років. Так, О. Ленартович, з'ясовуючи втрати сторін у боротьбі за Колківську республіку, опирається на дані Л. Шанковського, який визначає понад 3 тисячі вбитих німецьких солдатів, 1237 повстанських воєнків, постраждалого цивільного населення – понад 5 тисяч [4]. Г. Квінто зазначає, що знищуючи Колківську республіку фашисти вб'ють понад 500 людей [18]. Р. Янкель стверджує, що у боротьбі за Колки, повстанські відділи втратили понад 400 стрільців [22].

Слід наголосити, що у наукових працях істориків цілком об'єктивно підкреслюється ефективність «повстанських республік» як військово-адміністративних одиниць на зламі 1943-1944 років у період зміни військово-політичної ситуації на ПЗУЗ. Г. Стародубець зазначає, що саме у цей період «підпільні республіки», відіграли важливу роль у діяльності

як «лісу» (УПА) та «села» («запілля»), оскільки дозволили продовжити вишколи, організувати відплатні акції на ворожі випадки, були більш-менш надійним місцем дислокації упівських збройних відділів [1, с. 81].

Ситуація для «повстанських республік» кардинально зміниться в умовах переміщення фронту на захід і повернення радянської державної та карально-репресивної системи. Особливостями політики радянської влади буде рішуче намагання встановити тотальний контроль над усіма сферами життєдіяльності західноукраїнського суспільства, використання неправових засобів і масового терору проти людей у спробах удруге легітимізуватися у регіоні [1, с. 82]. Цілком зрозуміло, що у контексті такої політики беззаконня комуністична влада одним із «пріоритетів» ставила безжальне фізичне знищення цілих «острівків» «націоналістичних столиць». Так, на Шумщині (сучасна Тернопільщина) була стерта з лиця землі не тільки «Анонівецька республіка» (існувала з весни 1943 – по весну 1944 рр.), а й дощенту знищено саме село Антонівці, на місці якого було висаджено ліс [13, с. 9-10].

Історики цілком об'єктивно наголошують, що ліквідація «повстанських республік» у тих чи інших контрольованих УПА регіонах де-стабілізувала національно-визвольний рух, проте не означала його цілковитого розгрому, що пояснюється насамперед підтримкою національно-патріотично налаштованої частини населення, специфічними географічними умовами гірських регіонів та їх господарського укладу.

У період з осені 1943 р. і до пізньої весни 1944 р. проіснувала «зимова республіка» у Галицькому районі між Дністром і Лімницею [1, с. 85]. Лише у зимові місяці 1945 року загони НКВД розгромили на Коломийщині (Прикарпаття) «республіку» гордих гуцулів» [23, с. 142].

С. Стельникович та І. Ольховський проаналізували особливості соціально-економічного та культурного життя Олевської республіки – території, яка впродовж з 28 серпня – по 15 листопада 1941 року перебувала під контролем Поліської Січі отамана Т. Бульби-Боровця [8, с. 30]. Центральним адміністративним органом була районна управа, у структурі якої діяли окремі відділи, що відповідали за ту чи іншу сферу життєдіяльності. Як зазначає С. Стельникович у період 31 серпня – по 1 вересня 1941 року було дано старт земельній реформі [24, с. 141]. За підтримки «По-

ліської Січі», адміністрація «Олевської республіки» відновила телефонний зв'язок, діяльність фарфорового заводу, меблевої фабрики, підприємства гончарського посуду, кооперативних, торгово-промислових підприємств. Налагоджено культурно-освітнє життя, робилися перші кроки у сфері охорони здоров'я [25, с. 112]. Німецький військовий і цивільно-адміністративний тиск був основним чинником припинення її діяльності.

На думку вітчизняних науковців рішення керівництва національно-визвольного руху «негайно ліквідувати «республіки», переходити на роботу чисто конспіративно» [16, с. 186] було зумовлено активною фазою чергової хвилі терору радянських спецорганів по відношенню до українського населення, а враховуючи трагічний «досвід» окремих «повстанських республік» (зокрема Антонівцевої. – В.У.) це прирікало окремі регіони на цілковите зникнення [1, с. 86]. Поділяємо твердження дослідників (Р. Забілого, О. Ленартовича, Н. Мизака, Г. Стародубець, О. Стасюк, В. Ухача й ін.), які, оцінюючи функціонування «повстанських республік», підкреслюють реальні спроби УПА займатися справою державотворення у роки війни, нехай на обмежених територіях та із специфічними формами [6] та «здатність українського народу до високого рівня самоорганізації у критичні періоди історії» [16, с. 186; 9].

Таким чином, проведений сучасними вітчизняними істориками аналіз організації та функціонування «повстанський республік» як однієї із форм українського повстанського заплілля (у період другої половини 1943 – початку 1946 років) дає підстави для загальних висновків. По-перше, до виходу у науковий світ узагальнюючих праць Г. Стародубець в українській історіографії було відсутнє як теоретичне обґрунтування самого терміну «заплілля», так і системного вивчення його структурних складових. Праці тернопільської дослідниці «здетонували» пошвавлення уваги істориків до окремих сегментів цього унікального феномену українського національно-визвольного руху. По-друге, вітчизняними істориками об'єктивно зроблено наголос, що організація української цивільної адміністрації на контрольованих повстанською армією територіях, ефективне функціонування «повстанських республік» дає підстави говорити про спроби розгорнути державне будівництво, існування своєрідних українських (з обмеженим переліком ознак держави – В.У.) протодержав. По-третє, функціонування

українського повстанського запілля як структурної складової (в означений період – В.У.) українського самостійницького руху 1940-1950-х років свідчить про високий рівень «...потенційної спроможності української нації до об'єднання...» [10, с. 342], самоорганізації у критичні періоди боротьби за свободу та справедливість.

Подальших дослідницьких зусиль науковців потребує вивчення із залученням нових архівних джерел окремих форм українського повстанського запілля; комплексного дослідження діяльності «повстанських республік»; аналізу архівних матеріалів для повноти висвітлення діяльності окремих реферантур запілля. У контексті нових методологічних підходів актуальним видається дослідження історії національно-визвольного руху і, зокрема, українського повстанського запілля на мікрорівні. Потребує продовження вивчення перспективний напрям історії повсякденності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Стародубець Г.М. Українське повстанське запілля (друга половина 1943 – початок 1946 років) / Г.М. Стародубець. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – С. 7, 47, 48, 77, 78, 81, 82, 85, 86.
2. Забілий Р.В. Особливості збройної боротьби Української повстанської армії в 1942-1949 рр.: автореф. дис... канд. істор. наук: 07.00.01 – історія України / Р.В. Забілий; НАН України, Ін-т укр-ва ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознавства. – Львів: [б.в.], 2015. – С. 5.
3. Ковальчук В. Діяльність ОУН(б) і Запілля УПА на Волині й південному Поліссі (1941-1944 рр.). / В. Ковальчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://krutyka.com.ua/reviews/diyalnist-ounb-i-zapillya-urana-volyni-y-pivdenomu-polissi-1941-1944-r/>; Ковальчук В. Джерела з історії господарської мережі запілля УПА на Волині (1943-1944 рр.) / В. Ковальчук // *Визвольний шлях*. – 2004. – № 12. – С. 86-99 й ін.
4. Ленартович О.Ю. Збройна боротьба УПА: волинсько-поліський період (березень – грудень 1943 р.) / О.Ю. Ленартович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/1723/3/vyp3.pdf>
5. Папакін Г.В. Особливості герменевтичного аналізу джерел з історії ОУН і УПА / Г.В. Папакін // *Сумський історико-архівний журнал*. – 2011. – № XII-XIII. – С. 7-19.
6. Стасюк О. Український визвольний рух середини ХХ ст. в контексті українського державотворення / О. Стасюк // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. – 2014. – Вип. 23. – С. 3-15.
7. Сухих А.Ю. Боротьба за продовольство як форма протистояння між українськими повстанцями та радянськими партизанами у 1943 – на початку 1944 рр. (на прикладі військової округи УПА «Заграва») / А.Ю. Сухих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asv.gov.ua/content/nauka/editions/24/2015-24/60.pdf>
8. Стельникович С. Соціально-економічне та культурне життя Олевської республіки (21.08.1941 р. – 15.11.1941 р.) / С. Стельникович // *Волинські історичні записки*. – 2010. – Т. 4.

– С. 30.

9. Ухач В.З. Український самостійницький рух в боротьбі за Українську державу / В.З. Ухач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=493%3A201212-10&catid=53%3A1-1212&Itemid=67&lang=ru; Ухач В.З. «Антонівецька повстанська республіка»: організаційно-правовий аспект діяльності / В.З. Ухач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=401
10. Стародубець Г.М. Генеза українського повстанського запілля: Монографія / Г.М. Стародубець. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – С. 61, 338, 339, 342.
11. В'ятрович В. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / В. В'ятрович, Р. Забілий, І. Дерев'яний, П. Содоль; Відп. ред. та упоряд. В. В'ятрович. – 3-тє вид. – Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2011. – С. 92.
12. Льюшин І. Українська повстанська армія і Армія Крайова. Протистояння в Західній Україні (1939-1945 рр.) / І. Льюшин. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 195-196.
13. Літопис УПА. Тернопільщина «Вісті з терену» та «Вістки з Тернопільщини» 1943-1950. – Торонто-Львів: Видавництво «Літопис УПА», 2010. – Кн. 1; Т. 49. – С. 8, 9-10.
14. Стародубець Г. Становлення та функціонування повстанського запілля на Волині в умовах німецької окупації (др. пол. 1943 р.) / Г. Стародубець // *Сторінки воєнної історії України: 36. наук. статей; НАН України, Ін-т історії України*. – К, 2009. – Вип. 12. – С. 240.
15. Стародубець Г.М. Українське село як основа повстанського запілля / Г.М. Стародубець // *Мандрівець*. – 2008. – № 6. – С. 36.
16. Стародубець Г.М. «Повстанські республіки» як одна із форм українського повстанського запілля (1943-1945 рр.) / Г.М. Стародубець // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія*. 36. наук. праць. – Вінниця, 2005. – Вип. 9. – С. 182, 184, 185, 186.
17. Лис С. У квітні 2013-го – 70 років «Колківській республіці» / С. Лис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kraeznavchiy.blogspot.com/2013_04_01_archive.html
18. Квінто Г. Розгром Колківської республіки / Генріх Квінто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://urbalivejournal.com/4414022.html/>
19. Мизак Н.С. Боротьба УПА-«Захід» і збройного підпілля ОУН на західноукраїнських землях (1942-1960 рр.): автореф. дис... докт. істор. наук: 07.00.01 – історія України / Н.С. Мизак. – Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2011. – С. 29.
20. В'ятрович В. Українська Друга світова (в кольорі) / В. В'ятрович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/ukrayinska_druga_svitova_v_kolori.html
21. Маршрутами поколінь: путівник героїчними стежками УПА на Волині Упорядник, редактор: Леся Бондарук. – Луцьк: Видавництво «Волинська мистецька агенція «Терен», 2003. – 43 с.
22. Янкель Р. Колківська республіка – як самостійна міні-державна / Р. Янкель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/kolkivska_respublika_yak_samostiy_na_mini-derzhava.html
23. Забілий Р. Нарис історії куреня «Скажені» / Р. Забілий // *Український визвольний рух*. 36. 1. – Львів, 2003. – С. 142.
24. Стельникович С. Український національний рух опору Тараса Бульби-Боровця: історичний нарис / С. Стельникович. – Житомир, 2010. – С. 141.
25. Ольховський І. «Олевська республіка». В кн.: *Засновник УПА (1941-1943). Сторінки непрочитаного життєпису Тараса Бульби-Боровця / І. Ольховський*. – К.: ГАРТ, 2015. – С. 112.

Ухач Василь *Сучасна вітчизняна історіографія «повстанських республік» як однієї із форм українського повстанського запілля (весна 1943 – поч. 1945 рр.)*

Проаналізовано сучасна українська історіографія становлення та функціонування «повстанських республік» як однієї із форм українського повстанського запілля у період весни 1943 – початку 1945 років. Зроблено висновки, що

«повстанські республіки», як своєрідні українські протодержави, діяли на контрольованих УПА територіях і відіграли важливу роль у матеріальному, кадровому забезпеченні її збройної боротьби, були спробою розгорнути державне будівництво.

Ключові слова: «Повстанські республіки», українське повстанське запілля, ОУН(б), УПА, державне будівництво, сучасна українська історіографія

Ухач Василь *Современная отечественная историография «повстанческих республик» как одной из форм украинского повстанческого заполья (весна 1943 – нач. 1945 гг.)*

Проанализирована современная украинская историография становления и функционирования «повстанческих республик» как одной из форм украинского повстанческого заполья в период весны 1943 – начала 1945 годов. Сделано вывод, что «повстанческие республики», как своеобразные протогосударства, действовали на контролируемых УПА территориях и сыграли важную роль в материальном, кадровом обеспечении ее вооруженной борьбы, были попыткой развернуть государственное строительство.

Ключевые слова: «Повстанческие республики», украинское повстанческое заполье, ОУН(б), УПА, государственное строительство, современная украинская историография

Ukhach Vasyl *Modern domestic historiography of the «rebel republics» as one of the forms of the Ukrainian rebel zapillia (spring 1943 – early 1945)*

Carried out a historiographical analysis of the modern Ukrainian historians the formation and functioning of the «rebel republics» as one of the forms of the Ukrainian rebel zapillia during spring 1943 – early 1945. Until 2006, in the national historiography has not been any comprehensive studies of the Ukrainian rebel zapillia. In Ukrainian historiography established a definition of Zapillia. It's the UPA controlled the land on which was built a structured system of the military-economic complex insurgency. The core of the political power of Zapillia were OUN(b). Ukrainian rebel zapillia should be considered an important structural element of the Ukrainian Resistance movement. «Rebel Republic» as a kind of Ukrainian proto-states operated on controlled by the Ukrainian insurgent army territories. The most famous was «Antonivetska», «Kolkivska» Republics, «Winter Republic», «Republic of proud Hutsuls». Historians concluded that «the rebel Republics» played an important role in the material, staffing armed struggle of the UPA. Stressed that the existence of the «rebel republics» was an attempt of constituent entities of the Ukrainian national liberation movement to expand state-building.

Keywords: «Rebel Republic», the Ukrainian insurgent zapillia, OUN(b), UPA, government building, modern Ukrainian historiography.

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Шитюк М.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 28.04.2017 р.